

השוואת התרגום

שוררן	קאפא	אבן תיבון	חדש	המקור הערבי
<p>השם חכמה חל בעברית על ארבעה עניינים, כי הוא חל (1) על השגת האמיתות שתכליתן השגתו יתעלה. הוא אמר: והחכמה מאין תמצא [ואי זה מקום בינה] (איוב כ"ח, 12)¹. ואמר: אם תבקשנה ככסף [וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא] (משלי ב', 4-5). וזה תדיר. ו(הביטוי "חוכמה") חל (2) על סיגול המלאכות², איזו מלאכה שתהיה: וכל חכם לב בכך [יבאו ויעשו... את המשכן את אהלו... (שמות ל"ה, 10-11), וכל אשה חכמת לב (בידיה טון) (שם, שם, 25)]. הוא חל (3) על סיגול מעלות האופי³: וזקניו יחכם (תהלים ק"ה, 22), ביששים חכמה (איוב י"ב, 12), מפני שהדבר הנקנה בהזדקנות גרידא הוא ההכנה לקבלת מעלות האופי⁴. והוא חל (4) על הערמה⁵ והתחבולה: הבה נתחכמה לו (שמות א', 10)⁶. בהתאם למשמעות זאת אמר: ויקח משם אשה חכמה (שמואל ב', י"ד, 2), כלומר, בעלת הערמה ותחבולה. ובמשמעות זאת: חכמים המה להרע (ירמיה ד', 22). אפשר שחכמה בעברית מורה⁷ על הערמה והפעלת המחשבה, ויש שהערמה ותחבולה אלה תהיינה להשגת מעלות שכליות או להשגת מעלות אופי³ או להשגת מלאכה מעשית או לשם רעות ותועבות. התברר אפוא שחכם נאמר על בעל המעלות השכליות ועל בעל מעלות האופי ועל כל בעל מלאכה מעשית ועל בעל תחבולה לשם תועבות ורעות.</p>	<p>שם חכמה נאמר בעברית על ארבעת עניינים, והם: שהוא נאמר על השגת האמיתות אשר תכליתן השגתו יתעלה, אמר והחכמה מאין תמצא וגו'¹, ואמר אם תבקשנה ככסף וגו'², וזה הרבה. ונאמר על ידיעת האומנויות איזו אומנות שתהיה, (כל חכם לב בכך)³, וכל אשה חכמת לב⁴. ונאמר על סיגול המעלות המידותיות, וזקניו יחכם⁵, ביששים חכמה⁶, כי הדבר הנקנה בעצם הזקנה⁷ הוא העתוד לקבלת המעלות המידותיות. ונאמר על העצה והתחבולה הבה נתחכמה לו⁸. ולפי העניין הזה נאמר ויקח משם אשה חכמה⁹, כלומר: בעלת עצה ותחבולה. ומן העניין הזה חכמים המה להרע¹⁰. ואפשר שיהא עניין חכמה בעברית מורה על העצה¹¹ והפעלת המחשבה, בין שהייתה אותה העצה והתחבולה בהשגת מעלות הגיוניות, או בהשגת מעלות מידותיות, או בהשגת אומנות מעשית, או ברעות ומגרעות*¹¹. הנה נתבאר כי חכם יאמר לבעל המעלות ההגיוניות, ולבעל המעלות המידותיות, ולכל בעל אומנות מעשית, ולבעל התחבולות במגרעות וברעות.</p>	<p>שם חכמה נופל בלשון עברי על ד' דברים, הוא נופל על השגת האמיתות אשר תכלית כוונתם השגתו ית' שמו, אמר והחכמה מאין תמצא וגו', ואמר אם תבקשנה ככסף, וזה הרבה. ונופל על ידיעת המלאכות אי זו מלאכה שתהיה, וכל חכם לב בכך, וכל אשה חכמת לב. ונופל על קנות מעלות המדות וזקניו יחכם, ביששים חכמה, כי הדבר שיקנה האדם בחכמה בזקנה לבד הוא ההכנה לקבל מעלות המדות. ונופל על הערמה והתחבולה, הבה נתחכמה לו, ולפי זה הענין אמר, ויקח משם אשה חכמה, ר"ל בעלת ערמה ותחבולה, ומזה הענין חכמים המה להרע. ואפשר שיהיה ענין החכמה בלשון העברי מורה על הערמה ושמוש המחשבה, פעמים יהיה הערמה היא וההתחכמות, או לקנות מעלות שכליות, או לקנות מעלות מדות, או ללמוד מלאכת מעשה, או יהיה בדעות ובמדות מגוונות. הנה התבאר שחכם יאמר לבעל המעלות השכליות, ולבעל מעלות המדות, וכל בעל מלאכת מעשה, ולבעל תחבולות במעשים מגוונים ובדעות.</p>	<p>הגדרת חכמה למונח 'חכמה' יש בעברית ארבע משמעויות: ^א השגת האמיתות, שתכליתן השגת ה' יתעלה. כך נאמר: "והחכמה מאין תמצא" (איוב כח, י"ב-יג), ונאמר: "[לחפש] חכמה מאין תבקשנה אֶזְנֶךָ...]" (משלי ב, ד-ה), ויש עוד (פסוקים) רבים כאלה. ^ב קניית מומחיות מקצועית במקצוע כלשהו: "וְכָל חָכֵם לֵב בְּכֵסֵּוּ וְיַעֲשֶׂוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה', אֶת הַמִּשְׁפָּחָן אֶת אֶהְלֹו..." (שמות ל"ה, י"א), ו"וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹב" (שם, כ"ח). ^ג קניית תכונות אופיי נעלות: "וְזָקְנֵי יָחִים" (תהלים ק"ה, כ"ב), "בְּיָשִׁישִׁים חַכְמָה" (איוב י"ב, ג) — משום שהזקנה כשלעצמה היא הכנה המאפשרת אימוץ תכונות אופיי נעלות. ^ד תחכום ותחבולה: "הֲקָה נִתְחַכְמָה לוֹ" (שמות א', י), ובמובן הזה נאמר "וְיִקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חַכְמָה" (שמואל ב, י"ד, ג), כלומר מתחכמת ותחבולנית, ובמובן הזה נאמר "חַכְמִים הֵמָּה לְהָרַע" (ירמיה ד, כ"ב). ואפשר שתהיה משמעות 'חכמה' בעברית התחכום והשימוש במחשבה, כאשר התחכום והתחבולה הלו יהיו למטרת^א קניית מעלות שכליות, או^ב לאימוץ תכונות אופיי נעלות, או^ג להשגת מומחיות מעשית, או^ד לעשיית מעשים רעים. 'חכם', אם כן, יאמר^א לבעל המעלות השכליות,^ב ולבעל תכונות האופיי הנעלות,^ג ולכל מומחה מעשי,^ד ולבעל תחבולנות במעשים רעים.</p>	<p>אסם חכמה יקע פי אלעבראני עלי ארבעה מעאני, וד'לך אנה יקע עלי אדראך אלחקאיק אלתי גאיתאה אדראכה תעאלי, קאל {והחכמה מאין תמצא וגו'}, וקאל {אם תבקשנה ככסף וגו'}, והד'א כת'יר. ויקע עלי אקתנא אלצנאיע אי צנאעה כאנת, {וכל חכם לב בכך, וכל אשה חכמת לב}. ויקע עלי אקתנא אלפצ'איל אלכ'לקיה, {וזקניו יחכם, ביששים חכמה}, לאן אלשי אלד'י יכתסב במג'רד אלשיך' הו' אלתהיו לקבול אלפצ'איל אלכ'לקיה. ויקע עלי אלחלטף ואלאחתיאל, {הבה נתחכמה לו}, ובחסב הד'א אלמעני קאל {ויקח משם אשה חכמה} יעני ד'את תלטף ואחתיאל, ומן הד'א אלמעני {חכמים המה להרע}. וימכן אן יכון מעני {חכמה} פי אלעבראני ידל עלי אלחלטף ואעמאל אלפכרה, פקד יכון ד'לך אלחלטף ואלאחתיאל פי תחציל פצ'איל נטקיה, או פי תחציל פצ'איל כ'לקיה, או פי תחציל צנאעה עמליה, או פי שרור ורד'איל. פקד באן אן {חכם} יקאל לד'י אלפצ'איל אלנטקיה, ולד'י אלפצ'איל אלכ'לקיה, ולכל ד'י צנאעה עמליה, ולד'י אלאחתיאל פי אלרד'איל ואלשרור.</p>

הגדרת חכמה

1 למונח 'חכמה' יש בעברית ארבעה משמעויות:
 א) השגת האמתות, שתכליתן השגת ה' יתעלה. כך
 נאמר: "וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא" (איוב כח, יב-ג), ונאמר:
 "[לְהַקְשִׁיב לַחֲכָמָה אֲזַנְךָ... אִם תִּבְקֹשְׁנָה כִּפְסֶף... אֲזַ
 תִּבִּין יִרְאֵת ה' וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא. כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה...]"
 (משלי ב, ב-ה), ויש עוד פסוקים רבים כאלה.

ב) קניית מומחיות מקצועית במקצוע כלשהו: "וְכָל
 חֲכָם לֵב בָּכֶם [יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר צָוָה ה', אֵת
 הַמְּשָׁכָן אֵת אֶהְלוּ...]" (שמות לה, יא), "וְכָל אִשָּׁה חֲכָמַת לֵב
 [בְּיָדֶיהָ טוֹר]" (שם, כח).

ג) קניית תכונות אופי נעלות: "וַיִּזְקְנוּ יַחְפָּם" (תהלים קה, כב),
 "בִּישִׁישִׁים חֲכָמָה" (איוב יב, יב) – משום שהזקנה כשלעצמה
 היא הכנה המאפשרת אימוץ תכונות אופי נעלות.

ד) תחכום ותחבולה: "הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ" (שמות א, י),
 ובמובן הזה נאמר "וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה" (שמואל-ב
 י, ב), כלומר מתוחכמת ותחבולנית, ובמובן הזה נאמר
 "חֲכָמִים הָמָּה לְהִרְעוֹ" (ירמיה ד, כב).

2 ואפשר שיהיה משמע 'חכמה' בעברית התחכום
 והשימוש במחשבה, כאשר התחכום והתחבולה הזו
 יהיו למטרת א) קניית מעלות שכליות, או ב) לאימוץ
 תכונות אופי נעלות, או ג) להשגת מומחיות מעשית, או
 ד) לעשיית מעשים רעים. 'חכם', אם כן, יֵאָמַר א) לבעל
 המעלות השכליות, ב) ולבעל תכונות האופי הנעלות,
 ג) לכל מומחה מעשי, ד) ולבעל תחבולנות במעשים
 רעים.

השם חֲכָמָה חל בעברית על ארבעה עניינים, כי הוא חל (1) על השגת האמיתות שתכליתן
 השגתו יתעלה. הוא אמר: והחכמה מאין תמצא [ואי זה מקום בינה] (איוב כ"ח, 12)¹.
 ואמר: אם תבקשנה ככסף [וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא]
 (משלי ב', 4-5). וזה תדיר. (והביטוי "חוכמה") חל (2) על סיגול המלאכות², איזו מלאכה
 שתהיה: וכל חכם לב בכם [יבאו ויעשו... את המשכן את אהלו...] (שמות ל"ה, 10-11),
 וכל אשה חכמת לב [בידיה טון] (שם, שם, 25). הוא חל (3) על סיגול מעלות האופי³:
 וזקניו יחפם (תהלים ק"ה, 22), בישוישים חכמה (איוב י"ב, 12), מפני שהדבר הנקנה
 בהזדקנות גרידא הוא ההכנה לקבלת מעלות האופי⁴. והוא חל (4) על ההערמה⁵
 והתחבולה: הבה נתחכמה לו (שמות א', 10)⁶. בהתאם למשמעות זאת אמר: ויקח משם
 אשה חכמה (שמואל ב', י"ד, 2), כלומר, בעלת הערמה ותחבולה. ובמשמעות זאת:
 חכמים המה להרע (ירמיה ד', 22). אפשר שחכמה בעברית מורה⁷ על ההערמה והפעלת
 המחשבה, ויש שהערמה ותחבולה אלה תהיינה להשגת מעלות שכליות או להשגת מעלות
 אופי³ או להשגת מלאכה מעשית או לשם רעות ותועבות.

התברר אפוא שחכם נאמר על בעל המעלות השכליות ועל בעל מעלות האופי ועל כל
 בעל מלאכה מעשית ועל בעל תחבולה לשם תועבות ורעות. בהתאם להבהרה זאת היודע

ההבדלים והמאפיינים: תרגום נאמן למקור, בלשון ימינו, ובהיר, המיועד לכל לומד

1. תרגום בלשון ימינו. בהיר. כמעט ולא צריך ביאור

- שורה ראשונה: במקום המילה "שם", המילה "מונח"
- שורה ראשונה: במקום "דברים" (אבן תיבון) או "עניינים" (שוורץ וקאפח) - "משמעויות"
- פסקה א: השלמה נכונה של הפסוק עם המילה "חכמה", שאין בשוורץ

2. נאמן למקור

- המילה "תחכום" טובה מן המילה "ערמה" (אבן תיבון ושוורץ) - שיש לה קונוטציה שלילית בימינו, וטובה מן "העצה" (קאפח), שאין בה את הפיתול הנדרש.
- המילה בערבית הושוותה לכל המופעים שלה במורה הנבוכים על ידי מחשב (לא היה בשימוש שוורץ או קאפח), ולפיכך עקביות גדולה יותר.
- "ידיעת המלאכות איזו מלאכה שתהיה" הוחלף ל"מומחיות מקצועית במקצוע כלשהו", מפני שזו המשמעות המדויקת בערבית: ידיעת רזי המקצוע.
- "משום שהזקנה כשלעצמה היא הכנה המאפשרת אימוץ תכונות אופי נעלות". לעומת שאר התרגומים המסורבלים.

3. מבנה ברור של הפסקה - אפשר להבין את הפסקה במבט אחד

- מבנה של משפטים קצרים יותר.
- גודל פונט שונה להפניות למקרא
- ניקוד כל הפסוקים לפי המסורה, סימון הקטעים שנכתבו בעברית במקור (כמו שוורץ, אבל מדויק יותר)

4. כותרות משנה להתמצאות מיידית